

● Omslag

Aan repen

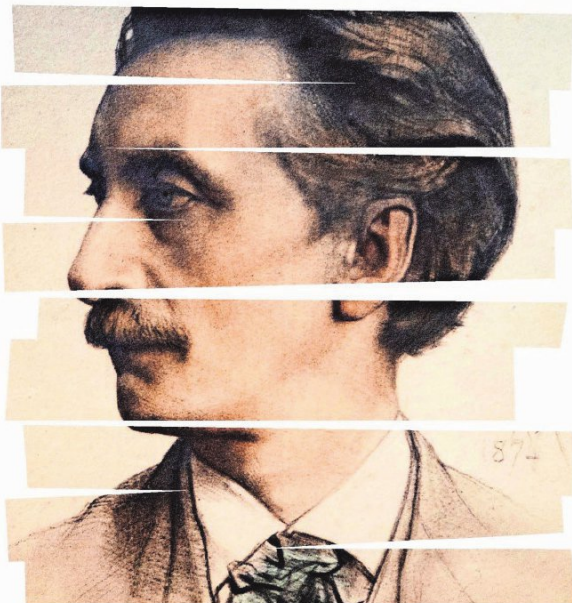
De betekenis van verknipte portretten.

Door **Erik van den Berg**

Was hij geniaal, goud-eerlijk en onverschrokken? Of toch eerder kleingeestig, arrogant en onbetrouwbaar? De bloemlezing *Multatuli verknipt* geeft een gefaceteerd portret van de grote 19de-eeuwse schrijver,

die flink wat tegenstellingen in zich verenigde. Samensteller en multatuliaan Chris van de Ven maakte een collage van vijfhonderd uit Multatuli's oeuvre gelichte fragmenten – een passende vorm voor een denker die uitblonk in aforismen. Voor het om-

slag gebruikte Mijke Wondergem een Multatuli-portret uit 1874, in een mild verknipte vorm die aansluit bij de titel en tegelijk de mogelijkheid openlaat dat de schrijver wel degelijk iemand uit één stuk was. Versneden portretten zien we vaker op omsla-

CHRIS VAN DE VEN

MULTATULI VERKNIPT

Een portret in 500 fragmenten

Boom

gen, zie *The Daffodil affair* van Michael Innes (Penguin, 1964), een ontwerp van Romek Marber, die het procédé vaker op Penguins toepaste. Grimmiger is het tralie-effect op *De beul van Amersfoort*, Richard Hovings biografie van de tot levenslang veroordeelde nazi Josef Kotalla (Prometheus, 2019, ontwerp Sander Patelski), waarin Hoving onderzoekt wat er wel en niet klopt van de verhalen over de sadistische kampcommandant.

Beeld en inhoud vallen samen op de cd *Volume One* (X-Or, 1996) van componist Gilius van Bergeijk. Fotograaf Henry van Kleeff behandelde het portret

van de componist zoals die te werk ging in zijn band-compositie *Een lied van schijn en weezen*: een montage van verknipte en elkaar daarna ritmisch overlappende fragmenten.

In 2017 initieerde kunstenaar Mirko Ilić de *Tolerance Poster Show*, een reizende expositie over verdraagzaamheid, met bijdragen uit alle werelddelen. De Amerikaanse ontwerper Kit Hinrichs verenigde negentien nationaliteiten in één portret.

De grootmeester van de visuele cut-up was de dissidente Tsjechische kunstenaar en dichter Jiri Kolár (1914-2002), die er de term

roulage voor bedacht. Kolár maakte collages van aan repen gesneden portretten van politieke kopstukken, anonieme burgers of doodgekopieerde kunstwerken (*Mona Lisa*, *De geboorte van Venus*), met sardonisch gevolg.

Kolár's vreemdende techniek is wel opgevat als commentaar op de verwrongen ideologie van het communistische regime in Tsjechoslowakije, dat hem gevangenzette en hem uiteindelijk zijn staatsburgerschap ontnam.

Chris van de Ven: Multatuli verknipt
Omslag Mijke Wondergem.
Boom; € 24,90.